

ಪೇಟಿಂಗ್ ಮುಂದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರಾರೆ. ಅವರು ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನ ನೋಡಿ ಅದರಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿ, ಹಾಡು, ಕುಣಿತ ಶುರು ಮಾಡೋ ಹಳ್ಳಿ ಜನರ ಥರ ಅಲ್ಲ.'

'ಲೋಹಿಯಾಜಿಯವರ ಮಾತುಗಳು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಾಣದಂತೆ ಇರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು...' ಎಂದು ಬರೆದ ಹುಸೇನ್, ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಲೋಹಿಯಾ ಹೇಳಿದ ರಾಮಾಯಣದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ನಂಬುವ ಜನರ ಜಡತೆಯನ್ನೂ, ಪುರಾಣಗಳು ಕವಿಸುವ ಮಂಕನ್ನೂ ಲೋಹಿಯಾ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೋವಿ ಜನಾಂಗದವರು ಹೇಳುವ ಕತೆಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಪುರಾಣಗಳ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮ ಲೋಹಿಯಾಗೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ:

ಈ ಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಶಿವನಿಂದ ಆಭರಣ, ಮುತ್ತುರತ್ನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸರಳ, ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವದವನು ಬೋವಿಯಾದನಂತೆ; ಕಪಟಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಕೃತ್ರಿಯನಾದನಂತೆ. ಇಂಥ 'ಪುರಾಣದ ಮಂಪರು ಆವರಿಸಿದ ಬೋವಿ ಜನರನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ, ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಲು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಲೋಹಿಯಾರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ: 'ಈಗಾಗಲೇ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ದೊಡ್ಡವನು, ಮಿಕ್ಕ ಜನರಲ್ಲ ಕಪಟಿಗಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿಬಿಟ್ಟಿದೆ; ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ!' ಎಂಬ ಸವಾಲು ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ಕಳೆದೇ ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೇನೋ ಎನ್ನಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಮರ್ಶಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಜಾಗೃತವಾಗುತ್ತದೆ: 'ನಮ್ಮ ಕೆಲವು ಕರ್ಮಕಾಂಡ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಗಳು ಎಂಥವೆಂದರೆ ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರವೂ ಈ ದೇಶ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹಾತೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.'

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯೋಗಗಳ ಹುಟ್ಟಿನಾಗ ಬಗೆಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದರು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ 'ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯ' ಲೇಖನ ಬರೆದಿದ್ದ ಲೋಹಿಯಾ, ಮುಂದೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯೋಗ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸರಕಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಕುರಿತು ಬರೆದರು:

'ಈ ಯೋಗದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು: ಈ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಸ್ಥಿತಿವಂತರೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಬಹುತೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬದುಕುಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ; ಅವರ ಬದುಕುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಣ ಗಳಿಸುವುದು, ಬೇರೆಯವರ ನೋವಿಗೆ ಅಥವಾ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು...

ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿಷಮಯ ಅಂಶಗಳಿಂದಲೇ ತುಂಬಿರುವುದು ಗ್ಯಾರಂಟಿ.

'ಯೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರಚಾರಕರಿಬ್ಬರೂ ಈ ದೇಶದ 'ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ವರ್ಗದಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರು ನಿವೃತ್ತರಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರುಗಳು, ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಪೊಲೀಸ್ ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟರುಗಳು, ಲಾಯರುಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳು ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಜೀವನದಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಸವೆಸಿದವರು ಅಥವಾ ತಂತಮ್ಮ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಹಾನಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಭಾರತದಂಥ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜನ ಇತರ ದೇಶಗಳ ವೃತ್ತಿಪರ ಜನರಂತೆ ಮಾನವನ ನಿಜವಾದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಜನರಿಂದ ದೂರ ಇರುವುದಕ್ಕೇ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿರುವ ಜನ ಇವರು.'

ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಯೋಗಪೀಡಿತ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಮಂದಿಯನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೆ, ಲೋಹಿಯಾ 1958ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಮಾತು ಇವತ್ತಿನ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹೊಳೆಯಬಲ್ಲದು!

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಲ ಮುಖಗಳ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಹಿಯಾ ಚಿತ್ರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಿಪಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಕನಸನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬಂಗಾಳಿ ಲೇಖಕಿ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕಿ, ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ಲೇಖಕಿ ತಂತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಬರೆಯಲಿ; ಆದರೆ ಲಿಪಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರಲಿ; ಆಗ ಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಓದುಗ, ಓದುಗಿಯರು ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಲಿಸಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಇದು ಲೋಹಿಯಾರ ಗಂಭೀರ ಹುಡುಕಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲು ರಮಾರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಲೋಹಿಯಾ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ:

'ನಾನು ಇಂಡಿಯಾದ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವೆಲ್ಲ ನಾಗರಿಕ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ರೂಪಾಂತರಗಳೇ. ತಮಿಳು ವರ್ಣಮಾಲೆ ಕೂಡ ಕೆಲವು ನಾಗರಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಒರಿಯಾ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇದು: ತಾಡಪತ್ರ, ಭೋಜಪತ್ರ ಮುಂತಾಗಿ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು; ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಕೊನೆಗೆ ಲಿಪಿಯನ್ನೂ, ಚಂದಗೊಳಿಸಿಡಬೇಕೆಂಬ ಪೂರ್ವ ಇಂಡಿಯಾದ ಆಂತರಿಕ ಹಂಬಲ. ನಾಗರಿಯನ್ನು ದುಂಡುಗೊಳಿಸಿದ ಅಂದಮುರಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುಂದರಗೊಳಿಸುವ ಬಂಗಾಳಿ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ತನಕ ನಾನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಒರಿಯಾ ಲಿಪಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ನನ್ನನ್ನು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಕೆಲವರು 'ಅದು ಎಷ್ಟು ಚಂದ!' ಎನ್ನಬಹುದು;

ನಾನು 'ಅದು ಎಂಥ ವೇಸ್ತ್' ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ! ಲಿಪಿಗಳಾಗಲಿ, ಅಂಕಿಗಳಾಗಲಿ ಚಂದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ.

ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದವರ ವಿಚಿತ್ರ ಅಭಿರುಚಿ ಅಂಥ ವಿಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಮಯ, ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಪವ್ಯಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಸಂಗತಿ ನನಗೆ 'ಕಾಲ'ದ ತಾತ್ವಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಹಾಗೇ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ 'ಕಾಲ'ದ ಗುಣ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಡುವ ಅವಸ್ಥೆ, ಒಮ್ಮೆ ಬೇರೆಯಾಗುವ ಅವಸ್ಥೆ ಎರಡೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೇ. ಲಿಪಿಗಳ ಮಾತೂ ಅಷ್ಟೆ. ಕಾಲದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈ ನಮ್ಮ ಲಿಪಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಲ ಏಕರೂಪದ ಕಡೆ ವಾಲಿದ್ದಾವೆ, ಕೆಲವು ಸಮಯ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಭಿನ್ನಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದಾವೆ. 'ಮಹಾಕಾಲ'ನ ಈ ನಿರಾಶೆಯಲ್ಲೇ ನಿಜವಾದ ಆಶಾವಾದ ಕಾಲೂರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇಂಡಿಯಾದ ಲಿಪಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಲೇಖನದ ಹೊಳಹನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು.'

ಈ ಪತ್ರ ಬರೆದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ನಂತರವೂ ಹಿಸ್ಪರಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ರಮಾ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಲೋಹಿಯಾ ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ:

'ರಮಾ ಮಿತ್ರ ನನಗೂ ತನ್ನ ಜನಕ್ಕೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಪೊರಕೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಗುಡಿಸಿ ಒಗೆಯುವ ಮೊದಲು, ಅಥವಾ ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಸ್ತೃತಿಯೊಳಗೆ ಕಂತಿ ಹೋಗುವ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಮೊದಲು- ಪ್ರಾಯಶಃ ಹಾಗಾಗಲಾರದು- ಈಕೆಯೂ ಕಾಲೇಜು ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳೂ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ನನ್ನ ಆಸೆ. ದೇಶೀಯ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀಯ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಆಳಕ್ಕೆ ಹೂಳಿಬಿಟ್ಟಿರುವಂಥ ಆರೋಗ್ಯಕಾರಿ ತಿಳಿವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೊರತೆಗೆದು ಕಾಣಿಸುವಂಥ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಅಧ್ಯಾಪಕಿಯರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ.'

ಇಂಡಿಯಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು, ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ, ಭಾಷೆ, ನದಿ, ಶಿಲ್ಪ ಎಲ್ಲದರ ಬಗೆಗೂ ಲೋಹಿಯಾ ಆಳವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲೋಹಿಯಾ ಸೂಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ಅಕಡೆಮಿಕ್ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಕೈಗಿತ್ತಿಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಅಧ್ಯಾಪಕಿಯರನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಪೊರಕೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಗುಡಿಸಿ ಹಾಕಿರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರೇ ಇವೆ!

ಆದರೂ, ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದರೂ ಅಂಥ